

Andemad. Træsnit fra Simon Paulli; *Flora Danica*, 1648.

solskin kan lægge andemad i klud om hovedet; til omslag, der fjerner ansigtsrødme, »men de, som har arvet det af deres forfædre, kan hermed slet intet udrette« (1648; 8). Planten virker urindrivende (9) og er blevet anvendt som udvortes fordelende og opløsende omslag for udslæt, podagra m.m., et udtræk drukket mod gulsot (4).

Når søen omkring Søbo slot på Fyn bliver helt grøn, er det lindormen, der har taget bad og efterladt en masse grønne skæl (10).

LITTERATUR: (1) 696 259; 977 1767,171; 739 1, 392; 509 1,1798,210f; (2) 182 1,1803,285f; 653 2.1, 1803,256f; 398 1806,806 jf. Tolvmandsbl. 1964,578f; (3) 675 7,1806,320; (4) 739 1,1796,392; (5) 398 1821,

912 og 1837,265; (6) 703 62a; (7) 841; (8) 687 268; (9) 696 1761,259; (10) 879 46; 28 168; 416 nr. 14, 1954,24.

PROSA

Kulsort, glasblankt vand, spættet med øer af den fede, lysegrønne andemad *Sophus Bauditz* (1). Den oliefede, lysegrønne andemad, som kun et par steder har huller, hvor man ser det sorte vand *Sophus Bauditz* (2). Små runde, sivkransede vandhuller, der ligger stille og brune med lidt grøn patina af andemad *Knud Poulsen* (3). – I »En Vise om Andemad« 1884 ironiserer C. Hostrup over datidens åndelige stilstand.

LITTERATUR: (1) 51 111; (2) 51e 184; (3) 730d 184.

Dansk Ingefær, *Arum maculatum*

En knoldformet jordstængel opsender om foråret store, glinsende, pilformede blade; de små han- og hunblomster er samlet på et aks (kolbe) der foroven danner en violetbrun kølle, det hele omgivet af et hvidgrønt, omtrent på midten sammenknebet hylsterblad, »som ligner øret på en hare« (1648; 1). Hen på sommeren ses de højrrøde bær. Ret alm. i fugtige skove i landets sydlige egne, sjældn i N og VJylland.

Dansk Ingefær 1648ff på grund af den skarptsmagende »rod«, der har været anvendt (som krydderiet ingefær) i mavestyrkende midler; også *tysk ingefær* 1648–1825; *arone*, *aron* o. 1450–1798, *Arons kæp* eller *stav* 1648ff Als, Æbelø, MSjælland – blomsterkolbens forlængelse er (også folkeetnologisk) sat i forbindelse med Arons tryllestav i 4. Moseb. 17,8; *arum* 1678–1821 efter slægtsnavnet, som stammer fra et arabisk ord; *munkefans* 1577–1841, fanse = berøre (kvinde) letfærdigt; *munkesvans* 1648–1900, *præstekok* 1678 og *præstepit* o. 1700, alle efterled = penis (køllen foroven i kolben); *skurvrumpe* o. 1700, *heksébær* 1806–1907; o. 1870ff: *fandens bær* Tåsinge, *hjørtebær* og *skovpære* Falster, *snogebær* Avernakø, *snogerosse* SFyn, *snogebloomme* (= -blomst) Sønderjylland, *præst-pintel*, *præst i potte* og *Jonas i hvalfisk* (akset bag hylsterbladet) alle Sønderjylland; *vild kalla* Fyn, Lyø, NSjælland, Bornholm, *skovkalla* NFyn, NFalster, VLolland (2).

LITTERATUR: (1) 697 171; (2) 689 1,140f; 698 171; 810 156.

Dansk ingefær.
Simon Paulli:
Flora Danica, 1648.

ANVENDELSE

Henrik Smid 1546ff: den pulveriserede rod-knold eller de overjordiske deles saft virker mod gift og pest, blandet med sukker mod åndenød; renses lunger og bryst for ondartet hoste, læger maveonde, udskiller »flegma og melankoli«, drukket med vin uddrives barselskvindens placenta, det sidste gælder også destilleret vand af planten. De grønne blade lægges på pestbylder, grønne eller visne på gamle skinnensår; saften eller destilleret vand heraf renses og læger gamle urene sår. Urt og rod kogt i vin og olie bruges til lægende omslag på brystbyld og nedfaldet endetarm.

Simon Paulli 1648, 171: rodknolden renses, åbner og fortynder gamle brystskader, er god for trangbrystighed, især når den skyldes levers og milts forstoppelse; et pulver af roden mod alle maveonder kan købes på apoteker, som hvert år indkøber knoldene.

Den pulveriserede rod blandet med sæbe giver »et skønt ansigt og en ren hvid hud« (1). Rodknolden anføres i farmakopeen 1772. Den friske rod trækker blærer og udtørre mave og bryst (2).

Arun indgår i drik for børns diarré og smerter (3), årons rod i et pulver, som læger alle lunge-sygdomme (4). Man holder et stykke af roden i munden som værn mod smitte (Sønderjylland; 5).

Urt og rod af aron gives ko, som ikke kan kælte (1644; 6). Den knuste knold, plantens saft eller destilleret vand heraf uddriver husdyrs efterbyrd (7).

Bladene lagt mellem oste værner dem mod angreb af »orm« og mider (7; 2). Af den kogte eller tørrede rod kan laves en grød med smag og lugt som sago og hvede, endvidere pudder, stivelse, klister, blandet med sæbe anvendes den til vask; af bærrerne en rød farve og sminke (2). Det er ikke alle præstpintler, degnen har også en (8).

Skovkallas kølige skyhed. Grete Friis (9).

LITTERATUR: (1) 696 1761,71; (2) 398 1806,805; (3) 488o 118; (4) 328f 1,202f; (5) 107; (6) 83 255; (7) 841 149a; (8) 605 421; (9) 270 10.

Kær - Mysse, *Calla palustris*

Almindelig i NØSjællands tørvemoser og hænge-dynd, men ellers sjælden; de små grønlig-blomster sidder i en 2–3 cm lang kolbe omgivet af et snehvidt åbent hylsterblad.

Kærmysse 1793ff, efterleddet måske fra norsk myr = mose; vand-ingefær 1721–1905, rodstock og frø smager skarpt som krydderiet; sumpkalla 1795, vandkalla o. 1915ff, dansk kalla 1910, vild kalla VFyn, NSjælland, mosekalla VFyn – blomsten minder om stueplantens, s. 178f; vand-slangeurt, rodstocken sidder højt og er bugtet; vandkræmmerhus, mosepeber (1).

Kærmysse.
Flora Danica, 1761–1883.